

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)

8 iunie st. v.

20 iunie st. n.

Ese în fie-care duminică.

Redacțiunea în

Közép-uteza nr. 395.

Nr. 23.

ANUL XXII.

1886.

Pretul pe un an 10 fl.

Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$

de an 2 fl. 70 cr.

Pentru România pe an 25 lei.

Mi-i dor...

M

i-i dor de tine selbatică mare!

Și dec-aș avé putere de Țeu,

Înensitate strălucitoare!

Te-aș strînge cu drag la peptul meu.

Și-atunci când gemi sub a furtunei lovire

Și-arunci talazuri zadarnici spre cer:

Atunci cu întréga-mi, nebuna-mi iubire,

În tine Eterno, aș vré să pier!

Matilda Poni.

Din viața unui călugăr.

— Novelă. —

Eu așa cred, că toți ómenii trec prin tot felul de stări sufletești: tot omul a fost copil inocent, copil sburdalnic, tiner visător și apoi pe un timp óreș-care puțin séu mai mult mizantrop, ori cel puțin melancolic... În fine bărbat, care de și nu ar avé poșta de luptă, totuș este silit să lupte cu viața de impregiurări și de ómeni... Caracterul omului apoi pentru viitor depinde dela aceea, că din aceste stări sufletești cari anume au avut mai mare influință asupra lui.

Ai stat între ómeni buni, veseli: devii și tu mai ușuratic, mai vioi. Ai avut nenorocirea de a ajunge Țile grele — remái ca străin de lume... Nu te-a turburat nimenea în visurile tale din tinerețe, și s'au împlinit chiar acelea — devii nelericit pôte pentru întréga ta viață...

Și mai ales treci prin multe stări sufletești în tinerețe, care din tóte epocele omului este cea mai variată, pe care mai nimerit o pôte aseména omul cu primăvéra: și una și alta este bogată în frumuseți, améndoue trec iute. Primăvéra cu florile ei, tine-rețele cu dulcele ei simțeminte!...

Fost-am și eu tiner, trecut-am și eu prin tóte: amor, fericire, dulci iluziuni, plauri zdrobite, ostene-lă de viață...

Mai acum sînt doi ani, așa mi se părea mie că mi s'a urit cu acest sgomot al lumii, me simțiam ostenit de acest tumult al vieții, și simțiam óreșcum că trebuia să me retrag acum undeva pe vre-o câteva săptămáni, unde să trăiesc liniștit neturburat de ni-menea, unde să pot visá după draga mea voie.

Erá pela sfêrsitul luni maiu, Ți frumoasă de primă-
vără. Îmi luai vre-o câteva cărți cu mine, vióra și

hârtie de scris — și plecai cu diligența, nici eu nu șéiu încátro. Să ies numai afară din oraș, unde mi se părea așa greu aerul — atât me gândiam în mine și mai mult nu. Diligența mergea când repede când mai încet, cum tocmai i viniá în minte băiatului să máne caii. Stăteam comod în trăsura, lângă un alt om, care nu șéiu de unde și până unde călétoria, căci eu șédui aproprie patru césuri lângă el făr a-i dice mai mult decát: »bună Țiua!» Și și asta i-o Țisei când me așéai lângă el. Me uitam numai ca și cum se uită copilul mic la lună — cum lásam în urma noastră arbori, case, ómeni și deluri și mi se părea ceva straniu, când mánând băiatul mai repede, par că fugiau arborii pe lângă noi, ér nu noi cu caruța.

Cum mergeam așa, desfétându-mi sufletul, când uitându-me la cele de prin pregiurul meu, când pri-vind norii depe cer — dintr'odată se desfășurá în-aintea noastră o vale frumósă în mijlocul căreia erau mai multe clădiri cu turnuri, cari străluciau din departe.

— Ce-i acolo? — întrebai pe băiatul care máná caii, și care își petrecea cu aceea, că fluerá, de i se ímlá cea ca un cimpoi.

— Mánástirea P... — respunse acela, și se uitá la mine cu niște ochi, ca și când în sufletul lui s'ar fi gândit: tu nici aceea nu șéii că ce-i acolo!?

— Treceam pe lângă ea?

— Peste o jumétate de cias i-am întors spatele. — imi respunse slăcăuașul, și dádú bici cailor ca și când i-ar fi frică că altfel nu vom ajunge acolo și remáne de rușine cu vorba.

Eu me aredicai în picioare și priviam valea unde avem să ajungem. Erá un loc încántător: impregiur munți acoperiți cu pădure, prin mijlocul văii curgea un riu și peste tóte aste o liniște pe care numai clopo-tele cailor dela trásura noastră o conturbá.

Asta e, ce caut eu, Țiceam în mine și când ajunsei în dreptul mánástirii, care erá la stînga drumului, oprii diligența, imi luai geamantanul și sárii jos.

— Bună Țiua. — i Țisei pentru a dóua óră tova-rășului meu din trásurá, și dánd vre-o câteva parale de bacșis băiatului care máná caii, me îndreptai spre mánástire.

— Dar asta e mánástirea, hanul este mai la vale nițel. — imi Țise băiatul. Apoi ai biletul până la C...

Eu nu-i respunsei nimic, i făcui numai sémn cu mâna să plece și plecai și eu, spre mánástire.

Mánástirea erá pe o movilá mai înaltá, de unde se putea vedé aproprie tótá valea.

Dela șoséua de țerá până la pórtá mánástirii

eră un drum foarte frumos. Pe amândouă părțile erau plantați arbori, sub a căror umbră me pusei să odihnesc puțin înainte de a intra în curtea mănăstirii. . . Me gândiam și la aceea acum, că ce să le vorbesc acum călugărilor, ce să le spun, pentru ce am venit aici?! . . . Căci a le dice, că am rătăcit, că caut adăpost dinaintea nopții, nu puteam căci și eră încă până în seră — și pôte m'au chiar vëdut coborîndu-me din trăsură. Că sînt flămënd și că mi-i sete, încă nu puteam dice, căci hanul eră numai la vre-o câteva sute de pași de aici.

Ei, voi vedé eu ce am să le vorbesc, țisei în mine și intrai pe pórta mănăstirii.

Pe părintele stariț îl găsi tocmăi în grădină. El fu prima ființă, pe care o întâlni între aceste ziduri sinistre.

I dădai bună țiuă, și atât! Nici nu-l rugai ca să me lase a sta aici, nici nu-i spusei că ce voi, stăteam așa mut înaintea lui, me uitam ce barbă albă și lungă are.

Și el par că șcinea, că ce se întemplă acum în sufletul meu, căci începui el să-mi vorbescă ca și când ar voi să me scape din incurcătura în care me allam.

— Dela oraș vii, dela oraș! Ne pare bine, pela noi așa rar se abat ômenii, încât de multe ori le ducem dorul, — imi țise cu o voce blândă și apoi strigă un călugăr, care să-mi arate o odaie unde să stau și unde să-mi pot pune geamantanul.

Călugărul vini, și după ce primi o mulțime de chei înșirate pe un lanț dela stariț, imi ajută să-mi iau geamantanul și-mi țise să vin cu el.

Mănăstirea eră mare, și cu doue caturi. Me duse pe o mulțime de scări, până în catul cel de sus și acolo imi deschise o odaie, care se vede nu a fost de mult deschisă, căci eră un aer de tot greu în trensa. Mi-aduse apoi și apă prăspetă într'o cană, și după-ce-mi spuse, că decă voi auđi clopotul sunând, să me cobor în refector — se depărta.

Remasei dar singur și în liniște întocmai cum doriau eu. Privii în giurul meu: eră o odaie mică cu un pat, o măsă pe care eră o luminare de cëră și mai eră în odaie și un dulap gol. Cum priviam așa în giurul meu, me gândiam: ôre câți ômeni vor fi umblat prin această odaie, cine a fost cel din urmă care a fost în acesta odaie și ôre acela pentru ce va fi umblat pe aici?!

Me uitai apoi lung la o cruciuliță ce eră pe măsă dinaintea mea. Eră o cruciuliță de lemn și eu cu atâta smerenie, cu atâta pietate me uitam la ea. . . O luai apoi și o lipii de buzele mele și me simțiam ca și cum m'as fi ușurat în suflet. . . Câtă fericire nu varsă credința în om! . . . Me gândiam apoi ér la aceea: ôre cine și când a mai sărutat această cruce, ôre și acelaia i s'a ușurat sufletul?! . . . Deschisei ferăstra. De afară viniă un aer recoros și plin de miros și plăcut: sub ferăstră eră o păduriță de brađi. O privii mult și cu atâta fericire. . . Liniștea ce domniă în această păduriță, unde nici măcar o pasere nu se auđia, me umplea de un tainic dor: de a trăi pururea așa liniștit și departe de sgomotul lumii.

Auđii apoi sunându-se clopotul.

Eră înspre seră și călugării se adunau la măsă să cizeze.

Esăi din odaie și nici nu o închisei cu cheia pe care mi-o dăduse călugărul, ci lăsei cheia în brăscă. Pe aici nici așa nimeni nu . . . Și țiarul mi-l lăsa pe măsă, căci îl deschisesem . . . Știu ceva, dar eram așa de impresionat, încât când me apucau să scriu, nu șciam ce să scriu. . . În creeri mi ferbeau miile de gândiri, inima imi eră plină de o . . . și totuș sub pandeă nu-mi viniă nimeni . . .

Cum mergeam spre refector, cum scoboriam treptele cele din urmă, viniă spre mine un alt călugăr. Pe cât îl putui zări, căci eră cam întunerec prin foișor — eră un om tiner și de o frumsețe rară.

— Viniam tocmăi după țăta, — imi țise și apoi se întorse înderët cu mine. Vii din oraș? — me întrebă.

— Da, — i respunsei.

— O să stai mult pela noi? — me întrebă ér.

— Nici eu singur nu șciu.

Și cu aste ajunserăm în refector. Călugării toți stăteau în picioare pe lângă măsă, starițul în frunte.

Se pregătiau de rugăciune. Refectorul eră o odaie mare, cu niște bolți inalte. Și când începui un călugăr a țice rugăciunea și țiceau apoi și ceilalți, sună așa nu șciu cum, de te simțiai ôre cum ca și când ai fi pe o altă lume, între alți ômeni. . . Barbele mari și i în mare parte albe a călugărilor, candelă ce ardea deasupra mesei, liniștea ce eră altfel în pregiurul nostru, vorbele puține a acestor ômeni, tôte acestea imi făceau o deosebită impresiune.

Cina fu scurtă.

O rugăciune apoi și călugării ér se duseră în tôte părțile. Unii în odăile lor, alții se mai plimbau prin curte și pe când se inseră, tôte curtea eră golă și tăcere în pregiurul nostru de par că nici nu eram în lume.

Eu încă me retrasem în odaia mea. Me culcai așa îmbrăcat pe pat și uitându-me la tavanul odăii rătăciam în gând mai șciu eu pe unde! . . . Me sculai apoi și începui a cântă din vióra, pe care o adusesem cu mine.

Nu șciu ce cântam, șciu numai că cântam par că din suflet, și cu atâta simțire. . . Și cum stăteam așa răzimat de colțul mesei, și me uitai apoi spre ușe vëd că lângă ușe stă călugărul tiner pe care-l întâlнисem pe scări când m'am dus la măsă. Stătea nemșecat și ca și când ar fi mișcat de cântarea mea.

Eu me oprii cu cântarea și me uimiam: cum și când a intrat acest om în odaia mea de eu nici nu l'am observat?!

— Am intrat încet și erai adăncit în cântare, — imi țise călugărul, ca și când ar voi să respundă la privirea mea. Dar te rog cântă, cântă mai departe, te ascult cu mare plăcere!

Eu începui a cântă o altă melodie.

— Nu asta, pe cea de mai nainte, — imi țise cu o voce rugătoare și tremurândă.

Eu ca și când nu as voi să-l refuz, începui dar doina de mai nainte și o cântai și cu mai mare foc, de doue, de trei ori după olaltă. Când pusei apoi vióra jos și me uitai la tinerul călugăr, vëđui că ochii lui erau plini de lacrimi.

Ce inimă môle au călugării aceștia, imi țiceam în mine. Nu-mi puteam eu închipui, că în sufletul seu s'a petrecut alt ceva, pentru care i s'au umplut ochii cu lacrimi.

— Cine te-a învățat doina acesta? — me întrebă.

— Dela măiestrul meu de vióra am învățat'o.

— Și cine este acest măiestru? — me întrebă tot mai aprins.

— Domnul Mihail F. . .

— Il cunoșci? — me întrebă apucându-me de mână și stringându-me cu putere.

— Curiôsă întrebare. Cum să nu-l cunosc, trei ani am învățat la densusul.

— Dar pe Eufrosina o cunoșci?

— Pe dșóra Eufrosina, fiica lui? Cum nu, de câte ori am cântat împreună cu ea la vióra.}

— Ah, vorbește-mi, vorbește-mi despre ei! —

— . . . și tu ai călugăr plimbând.

— Mi se părú și . . . și lat acest om. De unde

cunoșce el pe dl Mihail F. . . și de ce se interesează așa de mult de el și de fiica-sa?! De ce s'a aprins așa de mult, când i-a venit în minte acești ómeni?! Cum acesta întemplantare curiosă: prin mine să audă el despre acești ómeni?!

Il întrebați apoi și eu, de unde îi cunoșce pe acești ómeni, de unde atât interes în el pentru ei?!
— De unde îi cunoșce și cum? Tot așa ca dta: am învățat vióra în casa lor.

— Șcii dar să cânti?

— Când m'am lăsat de ea, șciam tot ca dta.

(Va urmă).

Ioan Russu.

Balade populare.

— Din giurul Năséudului. —

IV.

Sandru și iubita sa.

I.

De din sus de cea grădină
Merge-o tineră copilă,
Ținând-o Sandru de mână.
— »Lasă-me, Sandre, de mână,
Să me bag în ast grădină,
Să rump doue visdoguțe,
Să-mi fac mândră cununiță!«
— »Puiculiță dulcea mea,
De mână nu te-oi lăsa,
Pentru că cununa ta
E în jos la Pétrova *

Unde-i cotul

Și zlotul

Sfertaiul

Și talerul.*

— »Frunđuliță de sulcină,
Lasă-me, Sandre, de mână,
Că eu numai că aud:
Trei tropote de cai murgi,
Trei șuere-a trei voinici,
Trei voinici de voinicei
Pe trei pui de călușei
Ș-accia-or fi frați mei
Ș-or vini, Sandre, la noi.*

— »Mândrulișo, mândră hăi,
Accia nu-s frați tîi,
Că-i vîntuțul Oltului
Pe de-asupra codrului,
Prin crucea molidului,
Pela casa cucului.*

II.

Nici cuvîntul nu-și sfîrșiră,
Frații ei că și sosiră,
Cel mai mare și mai tare
A sărit, i-a mbrățișat,
Cu gura i-a sărutat,
Și de-aicea au plecat,
Pela birturi s'au băgat
Și ei numai ș-au legat:
Căpestrele murgilor
De crucea fereștrilor,
În butul nevestelor;
Curelușă frîielor
De cercuțul bușilor,
În butul fetișelor.

Cel mai mic

Și mai voinic,

Cu numele Siminic,

* Sat în Marmația.

S'a sculat

Ș-a nchinat

Și din graiu a cuvîntat:

— »Soră, sorióra mea,

Cu cine-ți place lumea:

Cu tata

Ori cu mama?

Ori cu frați, ori cu surori;

În cea grădină cu flori?«

— »Cu tóte, frate, e bine;

Și cu tată

Și cu mamă,

Și cu frați și cu surori,

În cea grădină cu flori;

Dar cu ăștia numai creșci,

Și cu soțul văcuieșci.*

Iuliu Bugnariu.

Fata popii.

— Roman în 2 tomuri. —

(Urmare.)

«Nu înveți pe nimene și totuș tragi plată? — strigă protopopul.

— Eu aș învăț, me rog, bucuros și o sută.

Dar ce să me fac, decă n'am nici un școlar?!

— Un învățator cum se cade își adună școlari și nu trage plata de-a fitea, tăind frunze la căni.

— Și eu am umblat să-mi adun, dar ómenii au ȃis că decă nu le dau pace cu șcôla, mi-or da drumul.

Protopopul éráș aruncă o privire spre popa, care băgă ochii 'n pămînt și nu șciu să facă un ce mai cuminte, decăt să umple pocalele.

Atunci protopopului i plezni prin minte, c'ar fi mai bine să bea, decăt să stea la povești cu nebleznicul acesta; i ȃise dară:

— Tu, bețivule ce ești! Acum odată te iert. Dar de te-oi mai găsi așa, te-oi aruncă pe drumuri.

— Sărut mânia și mulțămesc, me rog. — respunse învățatorul, sărutându-i mânia, apoi făcînd la poclóne eși.

Dar se rentóse îndată:

— Me rog, am un purcelaș frumos. De n'a fi cu supérare, l'o-i da cocierului.

— Bine, — i ȃise prota.

Remânînd singuri, mai întéiu goliră pocalele, apoi prota începú:

— Ș-acum ce să raportez despre șcôla asta?

— Ce-ai raportat și pân' acuma. Că sînt multe de'ndreptat, dar ai luat mészuri ca tóte să se 'ndrepteze.

— Așá-i!

— Dar acuma să punem la cale tréba cununiei. Se 'nțelege că tot avutul teu va fi al Rachilei.

— Da.

— De aȃi în patru sêptemâni putem ține cununia.

— Bine.

— Așá dar, aceste-s isprăvite, n'avem decăt să bem un pocal de vin și să ȃicem: Noroc!

— Să dea Dumnezeu!

Áncă în séra aceea prota se rentóse, ca unul ce-a isprăvit bine tréba pentru care a venit.

Dar nici pe pórtă n'a eșit, până când Rachila a trimis lui Zenobie o scrisóre care conținea aceste șire:

»Frate Zenobie,

»Aflu că tu ȃ-ai pus în gînd, să iei de nevéstă pe Rachila, pe care eu am logodit-o și care trebuie să fie a mea.

»Șcii ce a pățit Spinean, care a cutezat să se

* Văcuieșci = trăieșci.

cunune cu ea. Te prevestesc dară, că decă vei cercă să faci ca el, ai să pățești tot așa.

»Alesandru Movilă.«

Zenobie primi scrisoarea acésta a doua și după ce unchiul seu prota i povesti că i-a pețit pe Rachila.

Tocmai voiă să mērgă la ea. Dar acésta scrisore vinită din chiar senin i tăia pofta d'a se însură cu fata aceea. Degiaba il îmbărbătă prota, el răspunea că numai o vieță are și nu ș-a pune capul pentr'o fată.

Se necășiă el cât se necășiă, dar mai mult se căzniă prota, c'a scăpat privilegiul bun și n'a smuls dela popa Tanase nici un gologan și de-acuma nici nu pôte pentru lucrul acesta, căci a și trimis raportul seu la consistoriu.

— Așă pățește omul sirguincios, care isprăveșce iute ceea ce i se incredințeză! — incheiă dēnsul.

III.

Nóptea din grădină.

A doua și de cătră séră Rachila se preumblă in grădină și ascultă bălăbănela clopotelor ce petrecea la grópă pe cineva. Sunetul lor jalnic i stērnă niște gânduri posomorite și privind înainte-și, fără voie șopti vorbele acestea:

— Ce bine-i de tine! Ai trăit o vieță lungă, pe când eu mor cu dīle 'n sin.

Și rumpēnd o flóre, smulgea frunzele și foile, apoi le aruncă rēnd pe rēnd și ochii i se umpleau de lacrimi.

N'a plāns de mult, dar acuma, fără să șcie de ce, incetul cu incetul lacrimile o podidiră și începū să plāngă amar.

N'a fost ea născută să plāngă. Fata unui om bogat, mădărită de tată-seu care-i făcea totdeuna pe voie, domnind asupra tuturor din giurul seu și ridēndu-și de toți, credea că totul se va întâmplă așa precum gândiă dēnsa și că are să fie fericită.

Dar étă c'a trecut vremea și nici tu mire dorit, nici tu măritiș din dragoste, nici tu fericire visată, nici nimic!

In locul visului frumos, étă unde a cădūt! Să i se propună un măritiș ca și acesta! Să fie nevēsta lui Zenobie, un perdevēră!

Tóte prietīnele ei din copilărie sūnt măritate cum se cade și de mult, numai dēnsa a remas fată 'n pēr și ađi māne are să 'mbētrānescă, să ajungă de batjocură, s'o arate cu degetul și băeții depe uliță.

Căci una credea ea sigur, că adecă n'are să se mărite nici odată. Nu pentru că n'ar voi și n'ar putē, ei fiindcă ori de câte ori ar voi, figura diavolēscă a lui Alesandru totdeuna s'ar ivi ș-ar impedeacă-o. De nu l'ar fi cunoscut nici odată! . . .

Eră atāt de adāncită in cugetele sale posomorite, incāt nici nu băgă de sēmă, că ușița grădinei s'a deschis și cineva a intrat.

De șciea acésta, grăbiă să-și ștergă lacrimile și se bucură, căci intrase singura ei prietenă Saveta.

Acésta vēdēnd că Rachila nu șcie c'a vinit, se apropiă de ea incet și-i prinse ochii de dinderept.

Rachila tresări și apucând mānile Savetei, strigă:

— Cine-i?

— Ghici!

I recunoscū glasul și respunse:

— Saveta!

Acésta își luă mānile depe ochi ș-atunci băgă de sēmă, că degetele-i sūnt uđi:

— Ai plāns!

— Ce gāndești! Dar am eu obiceiul să plāng? De ce să fiu plāns acuma?!

— Și cu tóte acestea, ochii ți-s plini de lacrimi.

— I-am pré întăritat. . .

— Rachilo, Rachilo, tu ești fățarnică. Degiaba ascunđi, vēd eu ce vēd. . . Dar acuma-mi plezneșce prin minte! Tu plāngi de bucurie. Am auđit, că te măriți. . .

— N'ai auđit bine.

— Dar el mi-a spus.

— Cine?

— Alesandru!

Rachila tresări uimită. Ea a cugetat pe Zenobie.

— Ai vorbit cu Alesandru?

— Da.

— Când și unde?

— Asēră la noi.

— Dar este cu putință?

— Crede ce-ți spun eu. Ședeam cu bărbatu-meu la cină. De odată cineva bătū la feréstă. Alergai să vēd cine-i? Și cum să-ți spun mirarea mea când zării, că-i Alesandru!? Me întrebă, decă-i acasă bărbatu-meu și decă sūntem singuri! I-am răspuns »da.« Apoi intră. Vai Dómne, cum s'a schimbat! Din rumen ce-a fost, acuma se uscă pe picioare.

— Ș-apoi?

— Ni-a povestit cât de mult a suferit, de când s'a dus: dar dorul pentru tine l'a mistuit și mai amar. A đis apoi, că așa nu mai pôte să trăescă și c'a vinit să te vēdă și să vorbescă cu tine. . .

— Cu mine!

— Să-ți spună numai o vorbă. . .

— Eu nu mai vreu să-l vēd.

— Dar el te iubeșce ș-acuma.

— Eu il uresc.

(Va urmă.)

Iosif Vulcan.

Despre colorile florilor.

După Iuliu Klein.

(Urmare).

II. Impărtīirea colorilor la flori in natură.*

Decă privim de a mēruntul plantele inffloritóre, numai decāt putem observă, că in genere nu aflăm de odată diferitele colori. Până când la numeróse plante obvin unele colori mai adese-ori, până atunci la altele mai rar și mai esceptionalmīnt. E de insemnat, că colorile mai vióie: alb, galbēn, roșu sūnt mai dese, până când cele abiă vióie, intunecóse séu lutóse in general sūnt rari.

Diferința mai desă séu mai rară a colorilor la flori se pôte proporționă prin numeri; așa de esemplu, că plantele cutărui ținut, regiune, le scrutăm pentru a află, că o colóre la câte plante obvine.

Étă ce proporțiune statoreșce Schübler, care prin deceniul al treilea al seclului nostru a făcut studii adānci asupra acestei impregiurări:

Din 1000 specii de flori:

284	au flori albe,
226	„ „ galbene.
220	„ „ roșii,
141	„ „ vēnete,
73	„ „ violete,
36	„ „ verđi,
12	„ „ orange,
4	„ „ brunete, și numai
2	„ „ negre.

Colórea unor flori mai comune depinde dela climă și anutimp. Sub cer mai cald, mai senin, sub climă tropică, florile strălucesc așa đicēnd intr'o

* Weiss Allg. Bot. I. pag. 136 și Hildebrand Die Farben der Blüten.

formă și numai unele puține se diferesc. Sub climă mai astempărată varietatea colorilor încâtva decade; florile albe și galbene sunt mai dese, deși se află diferență între colorile florilor unor regiuni, așa de exemplu, în Germania află mai multe flori galbene, pe când din contră în Franța mai multe albe.

Cu cât ne apropiăm de poli pământului, cu atâta crește colorea albă a florilor, așa încât în Lappland pe 100 flori, cad 76 albe, ér în Spitzberga între 15 plante înfloritoare 7 sânt albe.

Se pôte află diferența la care infloresc într'un anumtimp. Dintre acele flori, cari infloresc în țera noastră — primăvera albele și galbenele sânt predominantore, mai târziu cealalte, éră vera aflăm cele mai diferite colori.

Aceste diferențe ce apar între colorile florilor nu e ceva eventual, ci-și află esplicarea în circumstarea fiziologică a plantelor, precum voi avé onórea a deslucii îndată.

III. Despre schimbarea colórei la flori.

E cunoscut, că doue séu mai multe esemplare de una și aceeași flóre nu totdeuna au aceeași colóre, de óre-ce aceeași flóre de multe ori variéză în colori. Acesta se întemplă chiar și cu florile selbaticce, deși mai rar; la florile cultivate inse de comun. Unele plante le cultivăm mai cu sémă pentru florile lor diferite și grădinarii se nizuiesc mai cu sémă spre a produce colori cât de diferite.

Décă privim florile cultivate din o grădină, ușor ne putem convinge, despre marea variație a colorilor la unele dintre ele. De aceste se țin, ca să amintesc numai cele mai cunoscute, rosa, garofa (*Dianthus Caryophyllus*), viola, rosa de tómnă (*Aster chinensis*), georgina (*Dahlia variabilis*), balsamina, pensée (viola tricolor), nalba (*Althea rosea*) și iacintul (*Hyacinthus*). La aceste plante colórea așa e de schimbăciósă, încât unele au peste 200 specii clasificate după colóre. Plantele sus amintite crescute sub cerul liber ca selbaticce de comun au numai o colóre și numai după o cultivare mai îndelungată s'au schimbat și s'au prefăcut într'atâtea colori. Așa pentru esemplu în 1784 s'a adus din Mexico în Éuropa georgina ce și la noi numai decât s'a respândit ca flóre culturală plăcută.

Iacintul, care în Asia mică se prășește selbatic, încă în anul 1596 fu adus în Anglia și acum e cea mai plăcută dintre florile cultivate. Colórea iacintului selbatic e vénéță întunecósă, și acum a celui cultivat este de deosebite colori; pentru esemplu, în anul 1864 în grădina cea mai mare a cetății Harlem în Hollandia iacintul se prășește în peste 700 de specii, cari se diferesc prin colori.

Scrutând mai de aprópe colorile cari obvin în speciile unor plante, aflăm, că schimbarea colorilor nu se întemplă după arbitriu, ci și aici urméză natura legea ei, pentru că în una și aceeași specie a órecarei plante, colórea flórei nu pôte diferi.

Să privim pentru esemplu speciile rosei. Tufele de rosă selbaticce au flóre roșie, așa și cele culturale cea mai mare parte au colóre începând dela rosee până la cea mai întunecóse roșie. Mai cunóșcem încă rose albe și galbene, ba se află încă între cele roșii unele de colóre aprópe violetă, dară până acum nu a succes grădinarilor a produce rose curat violeté séu chiar vénéte; deși nu lipsește nizuința țintită spre a ajunge acesta, ce de-ar succede, nu numai ar face o senzație mare, ci și folos respectivului.

La garofe aflăm asemenea dela cel mai întunecos roșu până la curat alb diferite nuanțe de colori. Co-

* Hildebrand. Die Farben der Blüten și Carol Darwin. Das Variiren der Thiere und Pflanzen etc. I.

lórea roșie e predominantă, mai rar cea galbénă; afară de acesta sânt speciile vărgate și pătate, cari-s parte roșii, albe séu obvin galbene și roșii. Cunóșcem nuanța colórei întunecósă roșie în violetă, dar garofă curat violetă séu vénéță până astăzi nu cunóșcem.

Speciile nalbei au un cerc mai vast, din ele o parte au colórea violetă, altă parte galbénă și sânt mai pronunțate decât la garofă. Speciile roșii au diferite nuanțe până la cea mai întunecată colóre, așa đicând mai négră, deși cea mai mare parte sânt roșii.

Una dintre plantele în care obvine nuanța colórei mai putinte e viola (*Levkoje*, *Mathiola incana*.) Colórea flórei selbaticce e roșie; între speciile culturale se află nuanța colórei albă și violetă, care stă aprópe de vénéț. Colórea galbénă arare ori obvine; de comun fórte curat albă cu puțină nuanță purpuriă; mai dese sânt de colórea lutósă.

Genul amintitelor plante selbaticce pórta flori roșii, ér speciile lor, precum și cele culturale, pe lângă nuanțe de colóre roșie mai sânt și albe, galbene, de altă dată violeté, vénéte inse nici când.

Să căutăm acum astfel de plante acóror flóre originală e vénéță și să esaminăm speciile lor culturale din punct de vedere coloric.

În locul prim este de amintit *Aster*, *Callis tephus chinensis*, ca una dintre acele la care aflăm diferite nuanțe de colori.

Speciile rosei de tómnă (*Aster*) (*Callis tephus chinensis*) a cărei flóre originală e vénéță, pe lângă diferitele nuanțe a colórei vénéță și violetă, aflăm și albă, precum și roșie, începând dela colórea carmin-roșie, până la colórea deschisă roșie. Colórea galbénă până acum e necunoscută; despre (*Aster*) rosă de tómnă curat galbénă până acum nici într'un catalog de flori nu aflăm amintire.

O altă plantă aparținătoare acestui gen e nalba (*Althea rosea*), care în genere e fórte comună și acăreia colóre încă și în natura liberă se strămută. Între esemplarele multe vénéte, nu arare-ori aflăm specii rosee și albe, dară galbene până acum nu s'au vėđut.

Amintim mai departe *Delphinium consolida* și *D. Ajacis*, cari ca selbaticce au colóre vénéță întunecósă. Speciile culturale mai cu deosebire sânt vénéte, violeté, roșii și nuanța de aceste doue, rare-ori aflăm și subspecii cu flori de colóre mai deschisă roșie; ba încă și de colóre galbenă, deși nu curată.

În genere florile de origine vénéță, pe lângă colórea vénéță și violetă, mai au și cea albă și roșie; galbenă inse nici când.

Din datele menționate, se vede invederat, că plantele se pot împărți după colórea florilor în doue grupe; de una se țin plantele cu flori roșii, acóror specii au colórea roșie și albă, precând cea galbénă și violetă obvine esceptionalminte. În grupa a doua se țin cele cu flori vénéte, acóror specii pe lângă colórea vénéță sânt și de colórea albă și roșie.

Astfel după colori aflăm doue clasificățiuni anume:

1. roșu, galben, alb și
2. vénéț, roșu, alb.

Aceste doue grupe de colori se deosebesc una de alta prin acea, că între rassa plantelor cu flori roșii, nu aflăm vénéte, éră între cele cu flori vénéte lipsește colórea galbénă.*

Până acum numai un singur cas e cunoscut în care în rassa unei și aceiași plante, se mai ivesc pe

* E lucru natural, că noi vorbim numai despre plante, cari au numai o colóre, pentru că acele (pentru esemplu pensée) în care obvine colórea atât vénéță și galbénă de odată, rasele acestea pot obveni flori, atât vénéte cât și galbene.

lângă colorea albă. încă trei colori: vînătă, roșie și galbenă; această plantă e iacintul (*Hyacinthus orientalis*.)

Darwin încă amintește despre iacint (*Hyacinthus orientalis*.) că are rase de coloare vînătă deschisă, roșu și galben, cari trei colori nici la o rasă a plantelor până aici nu-s cunoscute. Intr'adevăr sînt admirabile colorile schimbăcioase a iacintului în starea sa selbatecă, pentru că între colorea curat vînătă, roșie, galbenă și albă observăm diferite nuanțe, încât mai că nu este coloare, care să nu se observe la iacint, abstragînd colorea roșie. Ba și acum se desvîltă diferite nuanțe de colori, pentru esemplu vînătă întunecată, care stă aprîpe de negru, carmin-roșie. De altmîntrelea nici iacintele galbene nu sînt de mult, fiind că numai în anul 1825 au fost cunoscute. Pe lângă tîte, că și iacintul vînăt, roșu se ține de seria coloarei albe, colorea curat galbenă arare-ori obvine și decă și obvine, iacintele galbene nu-s trainice, ceea ce demostrează, că colorea galbenă, ca străină, nu e încă destul încetățenită.

Cumcă colorea vînătă și galbenă nu s'a putut desvîltă în aceeași rasă de plante, arată și cea impregiurare, că plantele cu flori de origine galbene, se schimbă, ceea ce numai așa se întîmplă, că produc rase albe și roșii, dară nici cînd vînete.

Din cele amintite se pîte observă ușor, că decă se schimbă flîrea cutărei plante, între rase aflăm și flori albe de sigur. Această nu valorează numai la plantele amintite, ci în general la tîte, ba se pîte dice, că mulțimea plantelor, decă se schimbă în coloare, produce numai subspecii albe.

De altcum direcțiunea în care se schimbă flîrea unei plante, depinde și dela cea, că la subspeciile acelei plante ce fel de colori sînt presintate; ba în unele colori obvin și diferite, ce se pîte observă de comun din alipirea cătră cele două serie de colori amintite. Așa decă flîrea vînătă a unei plante se schimbă, atunci primește pe lângă colorea albă, numai violetă și roșie, dară nici decă cea galbenă, nici atunci chiar cînd între speciile acelei plante obvin flori și de coloare galbenă. Posibilitatea divergenței inse nu e eschisă total nici în cazul acesta, precum arată iacintul, care precum se știe se ține de o atare familie, care are flori de coloare vînătă și galbenă.

Decă se schimbă cutare flîre roșie, atunci primește mai fără escepțiune pe lângă colorea albă numai subspeciile galbene, și atunci cînd dîră — ce e fîrt rar — pe lângă subspeciile galbene obvin și de coloare vînătă. Decă între subspeciile de coloare roșie, nu obvin vînete, atunci nu pîte să se producă specii de coloare curat vînătă, după cum demostrează pentru esemplu *viola*, *balsamina* și mai cu sîmă *garofa* și *rosele*. Așa dară cu greu va succede de a pută produce îre-cîndva rose vînete, de îre-ce între familia *roselor* nu există încă nici o specie vînătă.

În fine trebuie să amintim despre schimbarea altei colori, care obvine în una și aceeași flîre. Precum e cunoscut, sînt unele plante, cari au o coloare la înflorire și alta după ce au înflorit. Cele mai cunoscute exemple sînt la (*Myosotis palustris*) Nu meuită și la *Convolvulus tricolor*, cari la înflorire sînt roșii, mai tîrziu vînătesc, ba la urmă devin violetă închise. Schimbarea coloarei se pîte observă frumos la castanea selbatecă, a căreia petale sînt la început de colorea lămăiei, după aceea orange și mai tîrziu roșee întunecate, fiind că florile aședate pe una și aceeași crîngă nu înfloresc de-odată; așa aflăm flori, pe acărîr petale albe se vîd pete, parte galbene, parte orange și parte roșee. O altă schimbare a coloarei observăm la flîrea (*Myosotis vensicolor*.) Nu meuită a căreia flori la început sînt galbene după aceea albastre și în fine azurie; aici dar colorea

galbenă și vînătă urmază una după alta, pînă cînd după legile amintite schimbarea coloarei la plante se alipește de seria colorilor corespunzătoare.

(Incheierea va urmă.)

Mihaiu Pîrvu.

Doine și hore din Ardeal.

— Din ținutul Borgoului —

XXXVII
Mândră mîndrulița mea,
De-aș ști eu că te-aș află,
M'aș face un fluturaș,
Fluturaș de cel gingaș,
Ș-aș sbură pîn la oraș,
Ș-aș umblă te-aș căută,
Pînă cînd eu te-aș află,
Gura a ț-o sîrută,
Dorul a mi-l stîmpără.

XXXVIII
Socră, socră pîne acră,
De te-ai cîce cît te-ai cîce,
Ca măicuța nu te-i face;
De te-ai cîce-un an ș-o vîră,
Tot i-i remînc amară.

XXXIX.
Măică unde me duc eu,
Nici-i vale nici pîrîu,
Nice om din satul meu;
Nice pom cu trei mlădițe,
Nice om dintr'a mea vîță.

XL.
Cucule eu de-oi muri,
Învîță-ți puî-a ciripi,
Ș-a sbură din crîngă 'n crîngă,
Dîr le-o fi lumca mai dragă;
A sbură din fag în fag,
Ș-a cîntă 'n codru cu drag.

XLI.
Codrule frunză rotundă,
Slobodî-mi o țîr de umbră,
Să me umbresc cu-a mea mîndră.
Codrule la umbra ta,
Cu mîndra m-aș legînă
Ș-aș dormi pîn-aș muri,
Și nimica nu mi-ar fi.

XLII.
Codrule, codruțule,
Deschide-ți cărările,
Să-mi duci supărările;
Căci acasă,
Nu me lasă,
Dorul mîndrii arțîtor,
Ce me face călător.

XLIII.
De jalea inimii mele,
Plîng petrile pe vâlcele
Și fagii la dosurele;
De mila traiului meu,
Plîng petrile pe pîrîu,
Și fetele din Bîrgău,
După cle plîng și eu.

Cronică vienesă.

(Corso de flori. Metternich și Lucca. Ôspeți la operă. Domnișoara Bârsescu. Hanlon Lees. Marie Geistinger.)

Din țările sudice, de prin cetățile cele romantice ale Riverei, unde palmii se ridică majestos câtră cerul azuriu, unde rosele și viorelele infloresc în continuu, viniau știri despre serbători de flori, despre corso și lupte formale de flori; inse de câte ori sosiă o atare știre, o atare cronică fantastică cu atâtea și atâtea detaie interesante, nimene nu voiă să credă așa ceva, căci totul ți se părea a fi o poveste séu o descriere a unui novelist romantic.

Totuș acuma vëdurăm un atare tablou pitoresc. Praterul, acésta promenadă umbrôsă a Vienei, ni-l oferi în ziua de 29 maiu. A fost o adevărată novitate în acésta capitală de lângă albastra Dunăre. Noul corso, acărui patronese fură archiducesele Maria Theresia și Maria soția archiducelui Rainer, a reușit într'un mod splendid. Ideea de-a arangia un atare Getto dei flori o dete artista Lucca, ér geniala princesă Metternich, ajutorată de o mulțime de membrii de ai aristocrației și a finanțierilor, o duse în indeplinire. Se ținură ședințe peste ședințe; poporara princesă ținū vorbiri animate, făcū propuneri, dete planuri nenumerate și ea serbarea să aibă un caracter de tot poporar, se hotări ca să se țină și a doua zi.

Praterul a fost cu astă ocaziune închis și până într'un drept cu rotunda decorat cu sute de lampi și stindarde varii, apoi fură ridicate 12 corturi în cari la corso se vëndură flori. Fôrte cu gust fură decorate și edificiile depe strada ce duce la Prater; așa balconele cu tapete, flori și stindarde; cu deosebire inse Carlteatrul, carele era înfrumșețat cu ghirlande și tapete, o feriă un prospect fôrte frumos. La 2 ore promenada principală din Prater era plină de ômeni, pretutindeni vedeai numai flori și éraș flori, fiecare avea câte un buchet, fiecare câte o rosă pe piept séu în mână! Tot atunci incepură a cântă și muzicele militare și se deschise rotunda.

Cătră 3 ore incepură a vini aquipage, calese și phaetone, inse tôte decorate cu flori naturale, artificiale și buchete, hamurile cailor, rôtele tôte erau flori și cununi. Așa contele Huniady vinise într'un phaeton tot ornat cu acăț galbên și thea rosa, lângă densusul ședea fiica sa în asemenea toaletă gâlbéie și ținea în mână un coș monstruos ce era încărcat cu rose. Un comerciant își decorase calésa cu rose galbene, caii aveau pe cap tufuri de pene, ér din dèrèpt se ridică la calésă o liră de mărgăritare și rose, ce purtă pe o parte inscripțiunea: trăescă dinastia! ér pe cealaltă devisa: trăescă princesa Metternich! Fôrte admirat fu un equipagiu, ce era ornat cu flori naturale alpine, precum și un phaeton ce era acoperit cu un baldachin de rose. Princesa Metternich, care fu salutată șgomotos și aclamată cu sute de vivate, apărū cu barôna Bourgoing într'o caretă deschisă à la Doumont tôte decorată cu ghirlande de rose galbene și roșii: fundul precum și caii erau înfrumșețati cu flori de neghină și boboci de rose, servitorii și jockeyii în livree gâlbéie și peruce pudrate. Princesa purtă o toaletă de batist changeant lila cu volanturi și chemiset de tûll creme a pois și ea ornamentat avea un buchet de gura-leului și érbă. Poporara princesă salută în drépta și stânga și cu un suris grațios primiă ovațiunile ce i se aduceau din partea publicului. Principele de corônă Rudolf și

soția sa Stefania atraseră la sosirea lor tôte privirile asupra-le, ce e drept calésa deschisă în care se află acésta păreche frumoșă nu era ornată cu flori și ghirlande, inse amabila princesă purtă o toaletă, ce se părea a fi țesută aprôpe mai numai din flori de primăveră. Era rosa gaze preșerat cu desine de rosă și decorat cu moar.

Sute de calese sosiră, unele decorate cu flori naturale, altele cu artificiale, rose și flori de liliac, miosotis și frunze de palmi, ciclamen și camelii, aceste erau decorațiunile, inse nu aveai timp ca să le privești și admiri pe tôte, căci altele noue sosiau cu alte decorațiuni și alte flori. Paulina Lucca apărū cu soțul ei baronul de Waldhoff într'o calésă ce era decorată cu rose roșii întunecate și mărgăritari. Equipagiul ambasadorului american Le James Fenner era acoperit cu rose și camelii: soția ambasadorului ținea în mână un umbrariu, carele era ornat cu asemenea flori. Un comerciant de flori își transformase calésa într'un coș de flori, din carele ieșau sute de ghirlande și buchete. Caii purtau pe spinare coșuri mici cu flori. O altă caretă era întregă de mușchi, alta decorată cu spice de grâu, mac și flori de neghină: ér alta cu Makart buchete mari și frunze de palmi. Niște dame dela operă ședeau într'un phaeton, ce era tot decorat cu crengi de brad și rose. Unul dintre equipagele cele mai elegante fu acela al baronului Hantschild; equipagiul și hamurile erau acoperite cu pensées violete, asemenea și fundul, rôtele inse și leșderile erau înfrumșețate cu esemplarele cele mai bune de begonii, ciclamen și ochidee. Contele Podstasky ședea cu fiicele sale într'o calésă trasă de patru cai, acărei decorațiune de rose întunecate ridicau foarte toaletele cele frumoșe a tinerelor contese.

Cătră 4 ore sosiră în Prater un șir de equipage dela curte. În acele se află archiducele Carol Ludovic și archiducesa Maria Theresia cu archiducii Franz Ferdinand și Otto și archiducesele Rainer cu soția sa. Ambele archiducese, ca patronese a serbătoarei, fură salutate șgomotos. Archiducesa Maria Theresia mergea cu archiducesa Margareta într'o caretă trasă de 4 cai, cu jockey în livree bordo și șinôre de argint. După cei dela curte viniă ducele Filip de Coburg cu soția sa, ducesa purtă o toaletă elegantă de moar azuriu cu museline brodat și mașne galbene. Tota mai variă și mai peștită apare decorațiunea caleșelor: fiecare apărea mai nou prin combinațiunea coloristică a ornamentelor sale. Era o undulare a mării de flori, în care fiecare undă jôcă în altă coloré. Cea mai mare parte rose, apoi mărgăritărei și multe calese erau învălitate cu aceste flori miroșitoare frumoșe. Adevărată paradă se făcū cu viorele și pensées. Fôrte elegante arătau și birjele cele decorate cu liliac alb și violet, cu ochiul boulii, ciclamen, volbură și altele. Aprôpe mai tôte damele aveau umbrele și aceste erau tôte preșerate cu flori, așa vëdurăm umbrele de rose, de miosotis și viorele, pe scurt tôte flôrea era reprezentată.

După 4 ore, precând corso era la culme și calesele mergeau în patru șire de-a lungul promenadei începū o luptă formală de flori: la început cevaș cu șiflă, inse mai târziu cu șiguritate și însoțită de surise și cuvinte, de bombone, cununi și panglice cu inscripțiuni. Munițiune era destulă, în coșuri mari se aduseră flori de acasă și în curënd sborau rose în stênga și drépta și peste publicul cel curios. Și cu coșurile se făcū mult lucș, erau aurite și argințite și puse în locul laternelor séu dindèrèptul calesei. În corturile ce erau de-alungul promenăzii imbiau din tôte părțile vëndătorii flori, în unul de acestea se observă, artistul dramatic Bucovici și comicul German. Treecând bombardamentul de flori anărū

deodată în mijlocul caleselor celor multe un italian îmbrăcat în catifea și mătășă, cu bucle negre, carele imbiă galant dintr'un coș flori damelor.

Abia cătră 7 ore încetă corso, scena acestuia eră acoperită cu remășițele buchetelor ce sburară dintr'o calēsă ntralta și cari fură călcate fără milă în pulvere de copitele cailor. Coșuri gōle în cele mai multe calesse și birje, fețe confuze, când câte un buchet cădea unuia în pōlă și nu mai putea da revanch, ici și colo încercări desperate de-a pune mâna pe vre-o flōre — așa eră în Prater în decursul rentōrcerii.

În rotundă eră un public de tot numeros, dela esoposițiunea electrică nu se vĕdū atata mulțime. Cu deosebire înse în apropierea bazarelor, în cari vindeau dame aristocratice și artiste lose și flori, înghețată și beuturi, se putea observă o indeselă de tot mare. Domnișōra Stella Hohenfels, naiva dela Burgtheater atrăgea cu glumele și amicitățile sa o mulțime de public și fiecare se indesă ca să cumpere ceva dela dĕnsa, barem o losă. Și când aceste se finiră, artista cumpĕră medaile de amintire și le vĕndū cu preț dublu și triplu. Când și aceste se finiră, își scrisse numele pe hârtie și începū a le vinde. Asemene eră și la dna Papier, care vindea losă pentru un truso, artista încantă mulțimea cu conversarea sa comică în dialect curat vienes: pentru fiecare avea câte un suris, pentru fiecare avea câte un cuvĕnt amicabil. La artista Essipoff și scriitōrea de novele Ada Christen asemene se putea observă mult public. Bazarul în în care vindea flori și buchete domnișōra Klein dela operă, eră încungiurat de o mulțime curiōsă și de sute de cumpĕrători.

Cătră sĕră se duelară elevele profesorului Hartl și fură aplaudate fōrte, producțiunile domnișōrelor cu rapir, fleurets, apoi cu scut și pumnal făcūră adevĕrată furōre. Reuniunea de cântări de aici încă dete un scurt concert în rotundă, piesele fură esecutate precis și însoțite de aplause frenetice. Sĕra fu intrĕgă promenada principală iluminată, lampiōnele fură aprinse și lumini bengalice ardeau pe calea ce duce cătră rotundă, ce eră luminată electric cu 12 sori Siemens.

A doua zi adevĕră duminică se ținură cursuri de cai și birje, se produsĕră bicycliști și velocipediști, ĕr în rotunda se ținū un concert imosant dat de cătră tōte reuniunile de cânt vienesse, peste trei-ĕci luară parte, 1400 cântăreți fură prezenți. Un foc artificial brillant arangiat și ars de Stuver pe șesul de lângă rotundă adună cătră 9 ore aprōpe la 60 mii de ōmeni. Ōmagiu orașului Viena, ōmagiu dinastiei și erupțiunea Etnei, aceste fură tablourile, ce ni le oferī domnul Stuver și cari în decurs de câteva minute lumină orizontul. Dela curte încă asistară mai mulți membrii la acest spectacol interesant. Luminarea întregului Prater cu lampiōne și lumini bengalice și mergerea în marș a musicelor militare, însoțite de publicul cel numeros, făcū lineca acestei serbători animate de primăveră. Vinitul se urcă aprōpe la 100 mii fl. și fu destinat policlinice și societății dela crucea albă, precum și pentru o mulțime de scopuri filantropice.

La operă a trecut ĕrăș în scenă ciclul lui Wagner, rolele au fost cevaș cam schimbate de astă-dată, înse totuș represintațiunile au decurs bine, dar s'a putut simți și vedĕ, cū opera a perdut fōrte mult în basistul Searia. Domnul Reichmann a cântat partia lui Votan, în ceea ce priveșce tehnica și jocul, cu siguranță și temperament, înse în unele partii nu prĕ ajunse vocea pentru bas. Cu deosebire escelă dōmna Papier, care pentru prima ōră cântă partia Sieglindei în Valkūre și ceea a Valtrautei în Götterdāmerung. Domnul Winkelmann și dna Materna escelară și acuma cu partile lor deja cunoscute, Siegfried și Brunhilde.

Asemene păși pentru prima ōră ca Brunhilde domnișōra Schlāger; jocul dramatic nu lāsă nimic de pretins, înse vocea nu fu prĕ sigură și în unele scene se putea aude acel tremolat fin carele strică mult unei artiste dramatice.

Acuma debutĕză o mulțime de ōspeți; așa dōmna Pelagie Andriesen din Lipsca, care plăcū ca Elisabeta în Tannhāuser, ca Valentine în Hugenoți și ca Senta în der Fliegende Hollānder. Artista poșede voce frumōsă cultivată, asemene și aparința ei e simpatică, ĕr jocul are un colorit curat dramatic; dōmna Andriesen va fi angagiată aci. Cu dĕnsa deodată debută și basistul Paul Gref din Cassel, înse nu plăcū de loc în nici o partie. Basistul Carol Speigler din Carlsruhe plăcū fōrte ca Gaveston în Die weise Dame. Tenoristul Albert Niemann din Berlin ș-a început debutul ca totĕduna cu succes mare, a cântat pe Siegmund în Valkūre escelent și fu aplaudat fōrte. Va mai cântă încă în Lohengrin și Tannhāuser rolele principale, ĕr domnul Forester pe Manrico în Trovatore.

Sesonul se termină în 16 a acestei luni și se va începe ĕrăș în 16 iulie. În decursul acestui timp vor da represintațiuni la operă artiștii dela Burg. Directorul Wildbrandt a inscenat din nou drama lui Schakespaere «Juliu Cesar», dōmna Wolter ca Veturia și domnișōra Wesely ca Valeria escelară cu deosebire în acĕstă piesă. Domnișōra Bārsescu a jucat de prima dată pe princesa Eboli în Don Carlos. Artista a jucat acĕstă rolă cu adevĕrată virtuositate și siguranță, mai ales scena cu regina (Wesely) i-a reușit fōrte. Fu chemată de câteva ori și la fiecare esire pe scenă aplaudată frenetic.

În teatrul an de Wien se produce societatea englesă Hanlon Lees aprōpe de o lună în comedia «Die Reise in die Schweiz.» Desteritatea cea mare a artiștilor, producțiunile cele eminente gimnastice, precum și iuțimea atrag în fiecare sĕră o mulțime de public.

În Carlteater a debutat dōmna Maria Geistinger în decurs de douē luni în operetele lui Offenbach; așa în die schōne Helene și Grossherzogin von Geroldstein, precum și în douē comedii. Jocul dōmnei Geistinger e fōrte natural și plin de vieță, cupletele ce le cântă sūnt pline de humor și adevĕrate schinte electrice în public. Vocea artistei ce e drept a suferit cevaș în decursul anilor, înse tehnica și siguranța cea mare în joc fac ca acĕstă abia să se pōtă observă, apoi și figura dnei Geistinger e plină de simpatie și tonul de conversare fōrte plăcut și sonor. Artista va cântă în acest teatru și în sesonul de ĕrnă.

Valeriu Russu.

Literatură și arte.

Șciri literare și artistice. *Regina Romānlei* a vizitat esoposițiunea dela Intim-Club din Bucureșci și a esaminat în timp de o ōră și jumĕtate fabelele și celelalte lucruri de arte. — *Sculptorul Georgescu* din Bucureșci va face în ĕrĕnd bustul artistului Millo. — *Dl Ion Popoa*, profesor la gimnasiul român din Brașov, a obținut dela guvernul Romāniei aprobarea de carte didactică a lucrării sale «Carte de citire» pentru clasa I și II din școlele secundare din țĕră.

DL T. Maiorescu despre Andrei Mureșan. DL T. Maiorescu publică în broșura depe iunie a «Convorbirilor Literare» un articol intitulat «În lături,» în care combate pe dl Aron Densușan, pentru că acesta în scrierea sa «Istoria limbei și literaturii romāne» a pus pe Bolintinean și pe Andrei Mureșan mai presus decăt pe Alecsandri. «Nu vorbim de compararea cu Bolintinean, — serie dl Maiorescu. Nu dōr că pentru noi ar fi indoială, cine în întregimea operei literare

este superior, Alecsandri s'eu Bolintinean? Ci pentru că discuția cere aici un șir de distingeri mai fine, care vor trebui să fie și ele făcute la vremea lor, dar tocmă fiind că sunt mai fine, nu pot sta în nici o legătură cu părerile dlui Densușan. Pentru judecarea acestor păreri este de ajuns ca să vorbim numai de Andrei Mureșan. Andrei Mureșan a scris multe versuri, dar a făcut o singură poezie: »Deșteptă-te Române!«. Această poezie (deși pre lungă) arată un simțământ patriotic adevărat, a venit în momentul unei mari agitații a spiritelor, a fost din întâmplare singura, care a dat expresie acelei agitații în acel moment (1848.) și astfel a devenit populară și a rămas cunoscută de totă lumea română. Așa de întinsă și de adâncă eră pe atunci mișcarea suletescă a poporului, încât nu putea să fie stăpânită în marginile obișnuite, ci, precum s'a revărsat în acțiuni istorice neobișnuite, a căutat să se exprime și în ore-care forme estetice ale emoțiunii, în poezie și în cântare. Cântarea eră o trebuință neapărată a situațiunii și pentru cântare se cerea și poezie. La »Deșteptă-te Române« s'a adaptat îndată o melodie, cunoscută și astăzi, melodie deplorabilă, lăncedă, nepotrivită cu textul, o dovadă de puținul gust musical al epocii — dar pe atunci nu eră vorba de gust, ci de o impulsie irezistibilă spre manifestare cu ori ce preț și în ori ce impregiurări. Ne aducem aminte, că încă pella 1850 mai cântau școlarii români din Brașov, cu o adevărată emoțiune, o poezie cu următoarea strofă la început:

Trist este Românul
Pentru a sa patrie,
Căci că prefectii
Tot mai zac în robie.

Dacă a putut deveni popular »căci că prefectii,« se înțelege că a trebuit să devie popular »Deșteptă-te Române.« Dar ce dovedește acesta pentru Andrei Mureșan ca poziție literară în întregimea ei? . . . Am luat din nou în mână culegerea poeziilor lui Andrei Mureșan (ediția II. Sibiu. 1881.) am recitat toate poeziile cuprinse în ea (sunt 58 originale.) și afară de »Deșteptă-te Române.« toate, dar toate fără excepție. . . înse cum sunt toate aceste »poesii« să nu o spunem noi, ci să o simtă însuș cetitorul, după exemplele ce vor urma.« După acestea citéză 37 de strofe din vr'o douăzeci de poezii ale lui Andrei Mureșan; mai reproduce și prefața scrisă la 1862 de însuș Andrei Mureșan și pusă în fruntea poeziilor sale ș-apoi urméză astfel: »Acest »conciplist guverniale.« care pe lângă »salariul defipt« mai avea »o remunerațiune anuale pentru oficiul de translatură« și care a putut »lucra mai mult în resortiul poeziei« — acesta este autorul român, pe care dl Densușan îl pune cu mult deasupra lui Alecsandri, și despre care dice, că are gustul estetice în limbă, că a rămas neimitat în odă, că a servit ca organ a unui ce superior, că a fost nu numai poet, ci un om inspirat de divinitate, că limba lui este curată românească, ferită de cuvinte vulgare și cât se pôte de corectă din punct de vedere gramatical și sintactic, pe când Alecsandri (pag. 231) comite »enorme greșeli gramaticale și sintactice și are limbă impestrițată, cuvinte străine și ordinare.«

Dicționar istoric-geografic român. Dl George Ión Lahovari, membru la înalta curte de compturi în București, publică sub titlul de mai sus, în suplimentul Buletinului Societății Geografice, materialul cum îl numește dsa, pentru a servi la formarea unui dicționar. Sunt aproape 30 de ani, de când, fiind încă la studiu, a început această lucrare; dar a fost silit s'o intrerumpă în mai multe rânduri. Având un material însemnat strîns cu multă ostenelă în curs de decimii de ani, am crezut, scrie dsa în prefață, că

este oportun a începe publicarea lui, ca să pôte servi de călăuză la alți scriitori, doritori de a întreprinde un asemenea op. Incep astăzi publicarea a 1000 de nume proprii, luate la întâmplare din geografie, istorie, mitologie etc. și sunt otărît a urmă așa mai încolo, publicând la fiecare număr al Buletinului Societății Geografice câte un supliment, cuprinzând o mie de nume și pôte și mai multe, până ce întregul material va fi aproape adunat. atunci numai și cu concursul altor scriitori mai competenți vom puté formă un dicționar geografic și istoric al țerii noastre, care să cuprindă pe cât se va puté o lucrare completă. Asemenea am căutat a menționă în acest dicționar, despre mai multe obiceiuri, datini, instituții, monede, ranguri și nume vechi, care în mare parte s'au pierdut deja s'eu cari se perd pe și ce merge, astfel că vor fi pentru urmașii noștri niște adevărate ieroglife indescifrabile.

Insemnări istorice și literare. Sub acest titlu a apărut la București o broșură, estrasă din Analele Academiei Române. Aceste insemnări au fost adunate din biblioteci și archive galițiene în v'era anului 1885, de dl profesor I. Bian, bibliotecarul Academiei Române, și sunt precedate de o relațiune către președintele Academiei. Dl Bian în deosebi a urmărit și a luat cât mai multe informațiuni despre sorta arhivei dusă de mitropolitul Moldovei Dosoftei în 1686 în Polonia, și pe de altă parte a căutat ce alte materiale istorice privitoare la Români ar fi de eules din colecțiunile principalelor orașe ale Galiției, Lemberg și Cracovia; a și găsit un colosal material istoric privitor la Români. Academia de sigur va luă măsuri, ca documentele să se decopieze.

Esposițiunea Aman la București, cum ne spune »Românul,« cuprindea în început în cele trei camere din strada Clementei 72 de numere, atât tabeluri cu uleiu, cât și aquarele. Pe lângă acestea vr'o câteva aquaforte forte fin lucrate. Multe din aceste tabeluri au fost cumpărate de amatori. Dl Aman desface tabelurile sale. În tabelele cele mici și în aquarele dl Aman va fi încă mult timp cel dint'eu printre artiștii noștri. Sunt vr'o câteva aquarele, »Un bal mascat,« »In foyer la bal mascat« etc. cari sunt de-o gentileță, de-un farmec, de-o bogăție de colorii de totă frumșeța. Esposițiunea Aman e una din cele mai interesante, căci, permite pe dintregul iubitorului de pictură a urmări tot cercul percurs de talentul unui artist, când cu succes, când cu silință, dar totdeuna cu dorința și cu pornirea irezistibilă de a face genial.

Sculptură română. »Voința Națională« scrie: »După o corespondință din Roma, s'ntem informați, că dl St. Ionescu Valbudea, junele nostru sculptor. (bursier al Statului) care ni-a trimis anul trecut frumoasa statuă »Prisonierul,« premiată la esposițiunea din Paris, a terminat la Roma o altă statuă intitulată: »Invingătorul.« Toți artiștii, cari au avut ocasiunea să vedă această statuă, au admirat simplitatea compozițiunii, care intrunește toate condițiunile artei statuare și știința execuțiunii. Multe părți dintr'această statuă sunt tratate într'un chip magistral. Ceea ce caracterizează noua concepțiune a dlui Valbudea este o mare energie. Lucrarea dlui Valbudea este pornită din Roma la București, fiind destinată pentru muzeul nostru de sculptură. Dl Valbudea se ocupă acum cu compunerea unui grup de mai multe persoane pe care prepară să-l esecute pentru esposițiunea dela Paris, din 1889. Intórcerea dlui Valbudea în București peste un an va înmulți numărul artiștilor, cari, ieșiți din școla noastră de Bele-Arte, ca dnii Mirea și I. Georgescu, au făcut onorea țerii lor chiar lângă artiștii din străinătate.

Biblioteca pentru tinerime. Societatea »Școala Română« din Suceva a început să publice o »bibliotecă de petrecere și învățatură pentru tineret.« Broșura primă a apărut zilele trecute; acesta conține »Loango.« povestire de Franz Hoffman, prelucrată de T. V. Stefanelli. Literatura noastră este foarte săracă de asemenea scrieri menite pentru tinerime; recomandăm dară cu totă plăcerea atenției familiilor noastre și învățătorilor români această carte, care e intercalată și cu câteva ilustrațiuni. Prețul 45 cr. seu 1 leu și 20 bani. Se află de vândare la Suceva în editura Școlii Române.

Discursurile lui Barbu Catargiu. În cursul lunii lui iunie vor apăre »Discursurile lui Barb Catargiu« cu o biografie și adnotațiuni de dl Aug. Demetrescu. Această edițiune, făcută cu cheltuiala dnei B. Catargiu, este făcută cu ingrigire deosebită. Ea este nu numai un monument literar, ci și o colecțiune bogată de documente foarte însemnate privitoare la istoria contemporană a României.

Broșuri nou. Dl C. D. Topliceșcu, locotenent în armata României, a publicat la Craiova o broșură intitulată »Cestiunea cavaleriei în armata noastră.« — Dl N. D. Tomescu fost intern al spitalelor civile din București, ajutor la laboratorul de istologie și membru-redactor al Revistei »Spitalul,« a scos la lumină o lucrare intitulată »Degenerarea și Regenerarea Nervilor,« presintată de dsa ca teză pentru doctoratul în medicină juriului facultății de medicină din București.

Diar nou. »Trompeta Bucureștilor« se numește și a apărut zilele trecute în capitala României, ca organ politic guvernamental.

Teatru și muzică.

Știri teatrale și musicale. Dna *Aristita Manolescu* a fost condamnată de către tribunalul comercial din București să restituie direcțiunii generale a Teatrului Național suma de lei 929; totodată inse tribunalul a respins cererea de daune interese a direcțiunii, produse prin artista, pentru că în érna trecută a părăsit Teatrul Național și s'a dus să jöce la Iași. — Dl G. *Gabrielescu*, mult apreciatul tenor al operei române din București, a dat zilele trecute la Focșani și la Galați câte un concert, însoțit de dl *Hübseh*, inspectorul musicelor militare. — Dra *Elena Păbure*, cântărețu română care debută pe scena germană, acum jöcă în teatrul german din Sibiu, unde marția viitoare va avé beneficiul seu, represintându-se opereta »O noapte în Veneția« de Strauss, în care va cântă și un cântec românesc. — Dra *Elena Teodorini* cântă acuma în »Royal-Italian-Opera« dela Covent-Garden în Londra, în opera »Africana« de Mayerbeer.

Teatrul Național din București. Miercurea trecută, scrie »Epoca,« dl Stăncescu locotiitorul directorului general al teatrelor, a avut o audiență la dl prim-ministru. Dl Stăncescu a espus primului-ministru starea de miserie în care se află marea noastră scenă și a cerut ca guvernul să-i vie în ajutor prin o subvențiune cu care să se pötă urmă cu opera și în stagiunea viitoare. Dl *Iön Brätian* a respuns dlui director general ad interim, că nu se pöte face nimic până la budgetul viitor. Cu alte cuvinte Pa trimis la calendele grecești. Cestiunea operei române nu e încă decisă. Se dice, scrie »Românul,« că la érna viitoare, opera română nu va mai fi în sarcina societății dramatice dela Teatrul Național, ci o »impresă română« va luă pe séma ei întreprinderea lirică.

Teatrele de veră din București. În grădina Rașca stagiunea de veră a trupei române s'a deschis în duminica trecută, cu prima represintațiune a comediei »Unchiul cu mila lui Dumnezeu.«

Concertul din Miercurea al corului seminariului Andreian din Sibiu, anunțat și de noi în nr. trecut, s'a ținut după următoarea programă: 1. a) Cântec de jertfă, cor de L. von Beethoven. b) Gretelcin, cor de C. Attenhofer. 2. Doue cântece, pentru bas cu acompaniare de piano: a) Meșul nopții de G. Dima. b) Sorióra de G. von Holstein. 3. a) Cântec vânătoresc, cor de F. cav. de Flondor. b) Serenadă, cor de H. Marschner. 4. Doue duete (tenor și bas) cu acompaniare de piano de F. Mendelssohn-Bartholdy: a) Aș vré ca durerile mele . . . b) Herbstlied. 5. a) Diua a apus, cor de H. Pfeil. b) Hai în Horă de-a jucă, cor de G. Dima. 6. Doue cântece pentru bas cu acompaniare de piano: a) Nor de vijelie de W. Humpel. b) Der Tod und das Mädchen, de F. Schubert. 7. Die versunkene Krone, cor de H. Bönicke. Vântul suflă dela ost, cor de J. Dürrner. Atât producțiunea din biserică, cât și concertul au reeșit foarte bine. Biserica a fost plină de ómeni, între cari s'au vëdüt și străini mulți; ér séra concertul a intrunit un public foarte numeros, care a aplaudat atât cvartetele, cât și solurile dlui *Isaia Popa*, precum și duetul dsale cu dl G. Pop. După concert urmă danț.

C e e n o u ?

Știri personale. *Mostenitorul de tron Rudolf* a dispus, ca vëduva lui *Nechita Bloș*, bëtărânu vënător român dela Gurghiu, să capete léfa întregă, ér un nepot al reposatului să fie dus la învățatură, spre a-l face vigil în locul bëtărânului. — Dl *St. Stamatiade* a fost numit vice-consul la consulatul român din Budapesta, în locul fostului v.-consul *A. Lambrino*. — Dl *Ioan Badilă*, subjude la judecătoria cereală din Sibiu, a fost numit jude la tribunalul de acolo. — Dl *Aldulean Mețian*, registrator în comitatul Făgăraș, a fost ales pretor al cercului Bran. — Dl *Iuliu cav. de Pușcariu*, notar la tribunalul de Budapesta, la 5 iunie a fost promovat de către universitatea din Budapesta la gradul de doctor în drept. — Dl *V. Hamsa*, pân' acuma paroc în Fișcut, comitatul Timiș, intrunind majoritatea voturilor la alegerea de protopresbiter al Lipovei, a fost ales și de către consistoriul din Arad. — Dl dr. *Nestor Opresan* ș-a deschis cancelăria avocațială în Nereu-Dugoselo, comitatul Torontal. — Dl *I. Petrescu Cârpenișean*, fost funcțioar în Dobrogea, a inventat un aparat, cu care ori-cine pöte scrie pe 5 hărtii de-odată: dsa, spune »România Liberă,« a și obținut dela guvernul republicii franceșe brevetul de invențiune pe o perioadă de 15 ani. — Dl dr. *George Plopu* ș-a deschis cancelăria avocațială în Arad.

Hymen. Dl br. *Leonida Popp*, loc. mareșal-de-câmp, adjutantul Maj. Sale, s'a căsătorit în săptămâna trecută în Viena cu vëduva avocatului *Milossovich*. — Dl *Ioan Marian*, cleric absolut al arhiepiscopiei Sibiiene, la 14 iunie ș-a serbat cununia cu dra *Aurelia Perța* în Șaroșul Săsesc. — Dl *Vladimir Hacman* teolog absolut al arhiepiscopiei Bucovina la 15 iunie ș-a serbat cununia cu dra *Maria Simighinovici* în Mahala.

Academia Română. Cetim în »Epoca« din București: Curtea de apel a depesat Academia Română de averea ce i fusese legată de drul *Obedenar*. Dl *Ministru* al instrucțiunii publice are inse, se dice, de gând să intervina și să stăruască pe cât o puté pentru ca să rămăie acea sumă Academiei.

Un rege sinucis. De mai multi ani diarele scrieau despre estravaganțele regelui *Ludovic II* al Bavariei, că se pörtă ca neómenii, că fuge de lume, că face risipe ne mai pomenite și că severșese fapte contrarie minții sănătöse. În timpul din urmă el s'a ascuns între munți și nu lăsă pe nimeni la el, afară

